

Huomioita johdannaisista.

huurettua -verbi esiintyi taannoin »Metsälehdessä» kirjoituksessa, jossa kuvailtiin mm. lumitalven aiheuttamia vahinkoja Kainuun metsissä. »Puitten latvukset jo alkutalvesta alkavat huurettua - - -.» Entuudelta on kielessämme samaa merkitsevä, edellistä sievempi *huurtua* 'öfverdragas med rimfrost', ja tällä transitiivinen vastine *huurtaa* 'öfverdraga med rimfrost'. Ei siis tarvitse tähän tarpeeseen tavoitella uusia johdannaissanasta *huur/re-teen* 'rimfrost', joka itse on *huurt/aa -ua* -sanain johdannainen.

teorisoida: »paljonkaan *teorisoimatta* teenkö oikein vai väärin.» Saksalaisen *-s-* (theorisieren) on suomessa liikaa. Esim. Cannelinin ruots.-suom. sanakirjassa 'teoretisera' -sanain vastineena on *teorioida*, välitön suomen johdannainen sanasta *teoria*.

***valaiste:** »Kirkko*valaisteet*» (Kotimaa 5/11 46) ei vain epäonnistunut, tapettava johdannainen (verbistä *valaise-n*), vaan aivan tarpeetonkin, kun entuudelta jo on olemassa muodon ja merkityksensä puolesta hyvä, vaikka monelle ehkä vielä oudohko sana *valaisi|n -imen* 'belysningspjes'.

vapauttaa: vapahduttaa. Eräs kirjailija kertoi Suomen Kuvalehdessä, että hänellä, vaikka hän suostuikin *-hdutta-*loppuun (esim. seisahduttaa, pysähdyttää), jota hän arkielämässä harvemmin käyttää, silti »ei ollut sisua ryhtyä *vapahduttamaan*», vaan jätti *hd:ttömäksi* verbin *vapauttaa*. Siinä hän menetteli aivan niin kuin pitikin. Tämähän on *-ta* -johdannainen *vapaus* -sanain konsonanttivartalosta *vapaut-* ja myös merkityksensä puolesta melkoisesti eroaa verbistä *vapahtaa*, minkä käyttö rajoittuu pääasiallisesti hengelliseen tekstiin (esim. Mat. 27: 43 'vapahtakoon nyt Jumala hänet»). Johdin on molemmissa sama, mutta jälkimmäisen kantana on vanhamuotoinen (1500-luvun) adj. *vapah-an*.

viillettää ja viilättää: »niin hän lähtee *viillettämään* saunapolkua raskas kantamus sylissään» (kaakkoissuomalainen elämäkerran kirjoittaja). — »[talviaamuina] hevonen oli valjastettuna rappujen edessä, - - - yksin tai puolisoni kanssa sain lähteä *viilättämään* järven selkiä auringon kimalliellessa» (satakuntalaisen papin muistelmissa). — Lönnrotin mukaan molemmat alussa mainitut verbit

ovat murteellisia toisintoja; mutta kun hän ei mainitse niiden saantipaikkaa tai käyttöaluetta, niiden synty saa tässä jäädä käsittelemättä. Pääasia on että ne on kirjakiielestä karsittava; ja normaalijohdannainen *viilettää* yleis-

tettävä merkitystä 'ila fram' varten; esim. mustanpuhuvaa rantajäättä pitkin viilettää potkuri hurjaa vauhtia», kuten Lapin tietäjän haastattaja sanoo Suomen Kuvalehdessä.

E. A. T.